

Citation:

F. Kögl, Levensbericht P. van Romburgh, in:
Jaarboek, 1944-1945, Amsterdam, pp. 141-144

Pieter van Romburgh
(30 September 1855—27 Mei 1945)

LEVENSBERICHT

VAN

PIETER VAN ROMBURGH

(30 September 1855 - 27 Mei 1945)

Pieter van Romburgh werd 30 September 1855 te Leiden geboren als vierde van 11 kinderen uit het huwelijk van Hubertus van Romburgh en Cornelia Gerarda Maria van Trotsenburg. In tegenstelling tot eenige andere chemici bestaat er geen overlevering dat de jonge van Romburgh zich reeds in zijn prille jeugd tot chemische verschijnselen voelde aangetrokken. De ijzerhandel van zijn vader was daarvoor ook wel minder geschikt dan b.v. de zaak in verven en lakken waarin de jonge Justus v. Liebig opgroeide.

Pieter van Romburgh bezocht de lagere school en de H.B.S. te Leiden en legde in 1874 aldaar zijn eindexamen af. De keuze van zijn studierichting bleek toen voor hem geen vraagstuk te zijn. Alvorens zich met zijn geheele kracht aan de chemie te kunnen wijden, moest hij zich nolens volens eerst een jaar met de klassieke talen bezighouden. Weer een jaar later volgde reeds het candidaatsexamen met het praedicaat cum laude. Met de benoeming van de hoogleeraren van Bemmelen en Franchimont in het jaar 1874 begon de chemie aan de Leidsche universiteit op te bloeien en zoo vielen de studiejaren van P. van Romburgh juist in een zeer gelukkige periode. Spoedig viel de aandacht van Franchimont op den begaafden candidaat en hij koos hem in 1878 tot assistent. Nadat een jaar later het doctoraalexamen met goeden uitslag was afgelegd, volgde in 1881 de promotie op het proefschrift „Over isomere chloorsubstitutieproducten van propaan en propyleen”.

Ook na zijn promotie bleef van Romburgh aan het laboratorium van Franchimont als assistent werkzaam; ter aanvulling van het

schamele assistentensalaris aanvaardde hij echter gelijktijdig leeraarsfuncties bij het Leidsche Genootschap „Mathesis scientiarum Genetrix” en bij een kweekschool voor Onderwijzers. Zoodoende in staat een eigen haard te stichten, trouwde hij in 1881 met Mina Rademaker, die hem in een zeer gelukkig huwelijk drie zonen schonk. Zooals het niet zelden voorkomt bij menschen die een hoogen ouderdom bereiken, waren ook de jeugdijaren van van Romburgh door een zeer wankele gezondheid gekenmerkt. Klaarblijkelijk hadden zijn verschillende beroepsfuncties te veel van zijn krachten geëischt, want vlak na zijn huwelijk werd hij opnieuw ernstig ziek. Ditmaal volgde echter een wending in de goede richting en na een verblijf in de Beiersche en Zwitsersche bergen keerde van Romburgh volkomen hersteld naar Leiden terug.

Over de wetenschappelijke activiteit van P. van Romburgh in de negen jaren na zijn promotie geven een reeks publicaties blijk, welke in de eerste tien jaargangen van het „Recueil des Travaux chimiques des Pays-Bas” zijn verschenen. Ofschoon Franchimont, die op zijn leerling zeer gesteld was, veel moeite deed om hem een betere positie te verschaffen, heeft eerst een aanbeveling van van Bemmelen in het jaar 1890 een beslissende wending tot stand gebracht. In dit jaar werd P. van Romburgh op voorstel van Melchior Treub benoemd tot chef der 3e afdeeling van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg en tevens belast met de leiding van het Agricultuur-chemisch Laboratorium. Terwijl van Romburgh zich in zijn Leidschen tijd voornamelijk met synthetisch-chemische vraagstukken bezighield — zooals nitraminen en nitro-verbindingen van de aromatische reeks, alsmede de inwerking van mierenzuur op meerwaardige alcoholen — treedt in Indië het onderzoek van natuurproducten op den voorgrond. Weliswaar heeft hij ook reeds in het moederland enkele onderzoekingen over aetherische oliën verricht; in Indië had hij echter de gelegenheid de vluchtige bestanddeelen van eenige duizenden planten te bestudeeren. Behalve in „Teysmannia” en de „Mededeelingen van 's Lands Plantentuin” zijn deze onderzoekingen vooral ook in de

verslagen van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen gepubliceerd. Onze Akademie had hem in het jaar 1892 tot correspondent gekozen.

Een zeer belangrijk deel van van Romburgh's werk in Indië is met den nu gebruikelijken term „toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek” aan te duiden. Zijn werkzaamheden waren voor de cultures van caoutchouc, getah pertja, thee, koffie, coca, gaambir, citronella e.a. van het grootste nut. Door zijn chemische onderzoekingen kon hij bij de keuze van de te kweken variëteiten en bij de bereiding der betreffende producten adviezen geven, welke voor de rentabiliteit van de cultures van beslissende beteekenis waren.

In het jaar 1902 droeg de faculteit der Wis- en Natuurkunde aan de Rijksuniversiteit te Utrecht P. van Romburgh voor als opvolger van E. Mulder. Zijn benoeming tot hoogleeraar in de organische en propaedeutische chemie volgde in hetzelfde jaar. Gelijktijdig nam Ernst Cohen als hoogleeraar voor anorganische en physische chemie den leerstoel van H. C. Dibbits over. Nadat de chemie te Utrecht langen tijd in een zeer kwijnenden toestand verkeerde, kwam dit vak door deze beide nieuwe benoemingen eindelijk ook aan deze universiteit op peil. P. van Romburgh aanvaardde zijn ambt den 4den Mei 1903 met een redevoering over „De beteekenis van het wetenschappelijk onderzoek van organische natuurproducten”. Als laboratorium werd hem het voor dien tijd ruime gebouw aan den Catharijnesingel toegewezen, dat 10 jaren daarvoor voor de anorganische chemie was opgericht. Hier heeft van Romburgh 22 jaar de vele plichten van zijn ambt vervuld. Hij bleef zijn leerstoel trouw toen hij in 1904 werd aangezocht, als opvolger van Lobry de Bruyn naar Amsterdam te komen en in 1907 als opvolger van Hoogewerff naar Delft. Deze laatste beroeping had tot gevolg dat overeenkomstig zijn wensch het propaedeutisch onderwijs in de anorganische chemie in andere handen werd gelegd. Sinds 1905 was van Romburgh lid van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen. Aan haar werkzaamheden heeft hij zeer actief deelgenomen, o.a. als lid der Weten-

schappelijke Commissie van Advies en Onderzoek in het belang van Volkswelvaart en Weerbaarheid en van de Commissie voor Internationaal Circumpacifisch onderzoek.

Sinds 1916 was van Romburgh te Baarn gevestigd. Aangezien ook de 70-jarige nog met hartstocht zelf experimenteerde is hem in 1925 het afscheid van zijn oud laboratorium zeker niet gemakkelijk geweest. Toen zijn opvolger L. Ruzicka reeds in 1929 een beroeping naar Zürich aanvaardde, heeft van Romburgh op wensch der faculteit zijn ouden leerstoel weer ingenomen en voor het cursusjaar 1929 - 1930 nog eens met groote toewijding het laboratorium beheerd. Ook de eerste helft der dertiger jaren bleef zijn geestkracht ongebroken; hij zag zelfs kans in het laboratorium van het Baarnsche Lyceum nog zelf experimenteel werk te verrichten. Terwijl het lichaam schijnbaar onveranderd bleef, begon het licht van zijn geest vlak voor den oorlog langzaam te dooven en in de laatste jaren had hij de herinnering aan zijn vroeger leven practisch volkomen verloren. Op 27 Mei 1945 is P. van Romburgh kalm ontslapen. Op denzelfden dag volgde hem weinige uren daarna zijn trouwe levensgezellin op vreedzame wijze in den dood. Dit is te merkwaardiger waar ook zij in haar laatste levensperiode de indrukken van buiten nauwelijks kon opnemen en haar dood dus niet het gevolg van een psychischen schok kon zijn.

Met van Romburgh verloor de Akademie en de vakwereld een bekwaam beoefenaar der wetenschap. 1) Allen die het voorrecht hadden hem persoonlijk te kennen, zullen echter bij zijn nagedachtenis ook de herinnering aan zijn bijzondere menselijke eigenschappen bewaren. Zijn bescheidenheid, soberheid en hulpvaardigheid maakten hem tot een beminnenswaardige figuur.

F. KÖGL.

1) Een uitvoerig bericht over het leven en het werk van P. van Romburgh gaven E. Cohen en C. F. van Duin in het Chemisch Weekblad 23, 22 (1926) naar aanleiding van zijn 70sten verjaardag.